

El llenguatge

Sota d'un salze

10/III/1978

A les lletres de les cançons del vell Clavé, que amb tant de delit han entonat diverses generacions de cantaires embarretinats, alternaven els castellanismes més flagrants amb els arcaïsmes més sorprenents. L'estat de la llengua, verament, hi induïa. Però bé hi havia també alguna cosa de bo. Així, una de les estrofes de «Les flors de maig» comença dient: «Sota d'un salze...». No «baix un salze», sinó sota d'un salze. El castellanisme gramatical que consisteix a usar l'adverbi baix amb valor prepositiu, ja devia ésser habitual, en la llengua escrita, en temps de Clavé, però el gran lluitador, si més no en aquesta ocasió, no hi va caure, i seguí la llengua viva en lloc dels models llibrescos.

Però no tothom sabé resistir la influència d'aquests models. I Fabra va haver de combatre en diverses ocasions —a les Converses filològiques, a Les principals faltes de gramàtica— la incorrecció inadmisible que representa l'ús prepositiu de baix en oracions com «Vam arribar a deu graus baix zero», «Ho consideren baix aquest aspecte», «Jeien baix un pont», en lloc de les quals caldria dir Vam arribar a deu graus sota zero. Ho consideren sota aquest aspecte i Jeien sota un pont. És difícil de dir amb quin resultat. Fabra combaté aquesta falta, car s'ha perpetuat fins avui, per més que gramàtics posteriors, professors, comentaristes i correctors hem continuat prevenint contra aquest ús de baix en lloc de sota. De tant en tant, encara, llegim el programa d'algun concert en què s'indica que l'orquestra l'interpretarà «baix» les ordres del mestre M.

Un cas anàleg és el dels repartiments teatrals. Davant l'expressió repartiment següent —que sol figurar als grans cartells— són, potser, diverses les preposicions que hi escaurein: segons el repartiment següent, amb el repartiment següent, sota el repartiment següent... Però l'ús, en aquest cas, de l'adverbi baix, →baix el repartiment següent— representa l'enèsima reincidència en una de les faltes de gramàtica més combatudes, en la qual, tanmateix, no va incórrer Anselm Clavé, que encara no s'havia pogut beneficiar de les lliçons de Fabra.

Albert Jane